

Lycksele kommun
kommun@lycksele.se

2018-06-29
Dnr 400-2017:7324

Rektor
eva.lundstrom@edu.umu.se

Beslut

efter tematisk kvalitetsgranskning av gymnasieskolans
demokratiuppdrag vid Tannbergsskolan 4 i Lycksele
kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19 § skollagen (2010:800) genomfört en kvalitetsgranskning av gymnasieskolans demokratiuppdrag. Syftet är att granska i vilken utsträckning gymnasieskolans demokratiarbete ger eleverna de förmågor som de behöver för att kunna verka som aktiva ansvarstagande medborgare. Granskningen fokuserar särskilt på det klassrumsnära arbetet med demokratiska förmågor som sker inom ramen för undervisningen i Samhällskunskap 1a1/1b.

De övergripande frågeställningarna är:

1. I vilken utsträckning ger undervisningen i Samhällskunskap 1a1/1b eleverna de förmågor som de behöver för att kunna verka som aktiva ansvarstagande medborgare?
 - a. I vilken utsträckning ges eleverna möjlighet till samtal, diskussion och argumentation i syfte att stimulera förståelse och värna demokratiska förhållningssätt?
 - b. I vilken utsträckning övas eleverna i demokratiska beslutsprocesser?
2. I vilken utsträckning arbetar rektor och lärare för att ge alla elever goda förutsättningar att utveckla demokratiska förmågor inom undervisningen i Samhällskunskap 1a1/1b?
3. I vilken utsträckning arbetar rektor och lärare för att möta pojkars och flickors olika förutsättningar kopplade till demokratiska förmågor inom undervisningen i Samhällskunskap 1a1/1b?

Granskningen genomförs i 24 skolenheter, som utifrån program och region, slumpvis valts ut. I urvalet ingår såväl enskilda som kommunala huvudmän. I urvalet har hänsyn tagits till studieförberedande program och yrkesprogram samt en spridning inom tre av myndighetens regionindelningar (Göteborg, Stockholm och Umeå). Tannbergsskolan 4, i Lycksele kommun ingår i denna granskning. Vid skolan har ekonomiprogrammet valts ut som exempel på hur undervisningen genomförs.

Skolinspektionen besökte Tannbergsskolan 4 den 14-17 maj 2018. Besöket genomfördes av utredarna Robert Östberg och Ann-Sofie Svensson. Intervjuer med rektorn, den undervisande läraren i Samhällskunskap 1b och elever vid ekonomiprogrammet, samt lektionsobservationer har genomförts.

Vid skolenheten Tannbergsskolan 4 är lärarna organiserade i flera arbetslag där en av skolenhetens samhällskunskapslärare undervisar i kursen Samhällskunskap 1b som genomförs vid ekonomiprogrammet årskurs 1. Samhällskunskapsläraren ingår även i ett ämnesarbetslag bestående av samhällskunskapslärare från fler av skolans skolenheter. Vid Tannbergsskolan, med Lycksele kommun som huvudman, finns fem högskoleförberedande program och nio yrkesprogram.

I detta beslut ger Skolinspektionen sin bedömning av det granskade området. Därefter följer en motivering till det utvecklingsområde som Skolinspektionen har identifierat inom ramen för granskningen.

När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport.

Skolinspektionens bedömning

Tannbergsskolan 4 i Lycksele kommun ger eleverna, inom ramen för kursen Samhällskunskap 1b, en undervisning som i hög utsträckning ger dem förutsättningar att utveckla ett flertal demokratiska förmågor som de behöver för att kunna verka som aktiva medborgare. Skolinspektionen bedömer att läraren i hög utsträckning presenterar olika värderingar, uppfattningar och problemställningar i syfte att utveckla förståelse för såväl olika som andras perspektiv. Läraren ger dessutom eleverna utrymme att diskutera tänkbara kontroversiella frågor i undervisningen och tydliggör i hög utsträckning samhällets demokratiska värderingar samt stimulerar eleverna att omfatta ett demokratiskt förhållningssätt. Skolinspektionen bedömer vidare att eleverna ges möjlighet att samtala, diskutera och argumentera med varandra under ordnade former, vilket sker främst i mindre grupper. I dessa diskussioner ställs skilda synsätt mot varandra där olika argument ges utrymme, men det förs även diskussioner som präglas av en strävan att komma överens. Skolinspektionen bedömer även att det råder en ömsesidig tolerans och respekt mellan eleverna när de diskuterar.

Skolinspektionen bedömer att rektorn och läraren i hög utsträckning samverkar inom ramen för det systematiska kvalitetsarbetet, inom vilket några frågor kopplade till hur undervisningen utvecklar elevernas demokratiska förmågor följs upp. Av de intervjuer Skolinspektionen genomförde i samband med besöket framgår det att läraren känner till och beaktar elevernas bakgrund och tänkbara behov vid planering av undervisningen. Läraren utgår även i hög utsträckning från den enskilda elevens behov, förkunskaper och förutsättningar vid genomförande av undervisningen. Skolinspektionen konstaterar även att undervisningen bedrivs i demokratiska arbetsformer, genom att eleverna ges inflytande över hur undervisningen ska bedrivas.

Däremot bedömer Skolinspektionen att rektorn behöver se till att eleverna i högre utsträckning inom ramen för undervisningen övas i olika demokratiska beslutsprocesser. Av de intervjuer som genomfördes i samband med besöket framkom förvisso ett fåtal exempel där eleverna fått genomföra omröstningar, men att de i låg utsträckning inom ramen för kursen praktiskt övat sig i olika mötesformer, röstningsförfaranden och majoritetsprinciper.

Bedömning av fråga 1a: I vilken utsträckning ges eleverna möjlighet till samtal, diskussion och argumentation i syfte att stimulera förståelse och värna demokratiska förhållningssätt?

Skolinspektionen bedömer att eleverna i hög utsträckning ges, möjlighet att samtala, diskutera och argumentera med varandra under ordnade former, vilket sker främst i mindre grupper. I dessa diskussioner ställs skilda synsätt mot varandra där olika argument ges utrymme, men det förs även diskussioner som präglas av en strävan att komma överens. Det råder även en ömsesidig tolerans och respekt mellan eleverna när de diskuterar.

Skolinspektionen bedömer vidare att läraren i hög utsträckning presenterar olika värderingar, uppfattningar och problemställningar i syfte att utveckla elevernas förståelse för såväl olika som andras perspektiv. Läraren ger dessutom i hög utsträckning eleverna

utrymme att diskutera tänkbart kontroversiella frågor i undervisningen och tydliggör i hög utsträckning samhällets demokratiska värderingar samt stimulerar eleverna att omfatta ett demokratiskt förhållningssätt.

Skolinspektionens intervjuer, observationer och skriftligt underlag från skolan visar att eleverna får möjlighet att samtala, diskutera och argumentera med varandra under ordnade former. Såväl flickorna som pojkarna berättar vid intervjuerna att läraren uppmuntrar dem till diskussioner och läraren deltar ofta själv i dessa. Pojkarna säger att de inte haft någon samhällskunskapslektion utan att det förekommit diskussion. Eleverna berättar att det råder god stämning i klassrummet när de diskuterar, att de får uttrycka olika åsikter och att de respekterar varandra. Pojkarna berättar dock att det emellan kan råda en skämtsam jargong, där diskussionerna mer handlar om att vinna än att lyssna till varandra.

Under de två observationer Skolinspektionen genomförde i samband med besöket förekom samtal och diskussion i mindre grupper, dock inga i helklassformat. Vid de observerade lektionstillfällena ägnas en del av tiden till att ett antal elevgrupper inför klassen presenterar fiktiva politiska partier som de själva tagit fram. Under resterande tid av båda lektionerna arbetar eleverna gruppvis med sina partier. Efter varje presentation frågar läraren eleverna om de har några frågor att ställa till presentatörerna, vilket inte blir fallet efter någon presentation. Observationerna visar däremot att eleverna samtalar och argumenterar med varandra i samband med organiserat grupparbete. Läraren går runt till de olika grupperna och involverar sig i elevernas diskussioner. Läraren berättar vid intervjun att han ibland brukar dela in eleverna i mindre grupper för att få igång deras samtal och att han sedan kan lyfta upp något från dessa till helklass. Såväl eleverna som läraren berättar att diskussionerna i mindre grupper både kan ha som utgångspunkt att de ska diskutera skilda synsätt, som att de ska sträva efter att komma överens.

Eleverna berättar vid intervjuerna att läraren vid ett flertal tillfällen presenterat olika värderingar, uppfattningar och problemställningar. Både flickorna och pojkarna säger att läraren till exempel gått igenom de olika ideologierna och presenterat de politiska partierna. Läraren berättar vid intervjun att han i undervisningen ställer olika perspektiv mot varandra, till exempel genom att intar motsatt ståndpunkt än vad majoriteten i en viss fråga argumenterar för. Vid båda lektionsobservationerna i samband med att elevgrupperna presenterar sina partier har de på förhand fått i uppgift att jämföra dessa med de befintliga riksdagspartierna. En grupp elever vars parti vill förbjuda privata aktörer att verka i skolan jämför sig med Centerpartiet och Kristdemokraterna och argumenterar för att deras parti skiljer sig åt från dem, då dessa partier ställer sig positiva till detta. Läraren uppger vid intervjun att han tänker på att inte påverka eleverna med sina egna åsikter, utan att förhålla sig objektiv i deras gemensamma diskussioner. Såväl flickorna som pojkarna berättar vid intervjuerna att de uppfattar läraren som neutral.

Båda elevgrupperna berättar att läraren ger dem utrymme att uttrycka sina åsikter, även i potentiellt kontroversiella frågor. Eleverna berättar vidare att läraren i dessa diskussioner såväl ställer alternativa perspektiv i relation till elevernas, som att han om så behövs står upp för samhällets demokratiska värderingar. Vid de observationer som Skolinspektionen genomförde i samband med besöket framgick några tillfällen där kontroversiella frågor diskuterades och där läraren stod upp för samhällets demokratiska värderingar. Vid en observation arbetar två pojkar med sitt parti. Pojkarna berättar för läraren att partiet kommer att ge kungen mer makt, bland annat genom att vika en riksdagsplats enbart åt honom.

Läraren argumenterar då med eleverna och frågar hur de anser att detta kommer att påverka Sveriges statsskick, och i förlängningen vår demokrati med anledning av att kungen ärvt sin makt. Vid en annan observation argumenterar fyra pojkar för att deras parti vill införa villkorade medborgarskap och att nyanlända ska få göra ett prov för att erhålla sina medborgarskap. Läraren problematiserar elevernas resonemang genom att koppla frågan om medborgarskap till rätten att rösta och diskuterar den allmänna rösträttens betydelse i en demokrati. Läraren säger till eleverna att de börjar närma sig grumliga vatten, men att de får tillåtelse att berätta om sina förslag i sin presentation inför helklass och då vara beredda på att argumentera för dessa. Båda elevgrupperna berättar vid intervjuerna att läraren klargör samhällets demokratiska värderingar i undervisningen såväl i deras gemensamma diskussioner som att de anser att läraren i sitt agerande förmedlar ett demokratiskt förhållningssätt. Eleverna exemplifierar med att de anser att läraren fördelar ordet rättvist då de har diskussioner och lyssnar till deras argument.

Bedömning av fråga 1b: I vilken utsträckning övas eleverna i demokratiska beslutsprocesser?

I syfte att höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete i första hand behöver inledas inom följande område.

- Rektorn vid Tannbergsskolan 4 behöver se till att eleverna i högre utsträckning får möjlighet att öva sig i demokratiska beslutsprocesser inom ramen för undervisningen i Samhällskunskap 1b, särskilt genom att öva sig i olika mötesformer, röstningsformer och majoritetsprinciper, samt analysera konsekvenserna av dessa.

Skolinspektionen bedömer att eleverna i för låg utsträckning får en undervisning som utvecklar deras praktiska förmåga att delta i demokratiska beslutsprocesser. De får i låg utsträckning inom ramen för kursen praktiskt öva sig i olika mötesformer, röstningsförfaranden och majoritetsprinciper. Skolinspektionen bedömer dock att undervisningen i hög utsträckning bedrivs i demokratiska arbetsformer, bland annat genom att eleverna ges inflytande över hur undervisningen ska genomföras.

Av det skriftliga underlaget som Skolinspektionen tagit del utav framgår det att eleverna främst berör demokratiska beslutsprocesser inom ramen för den teoretiska undervisningen. Rektorn och läraren berättar vid sina respektive intervjuer att så är fallet, men att praktiska inslag också förekommer i undervisningen. Såväl läraren som eleverna säger att de vid några tillfällen genomfört omröstningar, via handuppräckning med enkel majoritet, i frågor av till exempel undervisningspraktisk karaktär. Eleverna berättar om en uppgift de genomförde där en elev i klassen genom val utsågs till diktator för en dag. Flickorna berättar att de vid ett tillfälle arbetat med att styra och rädda ett fiktivt samhälle och att de i samband med detta fick skicka in olika samhällsfrågor där de motiverade och diskuterade för sitt förslag till samhälle. Läraren uppger att han planerar att genomföra ett val bland de partier som eleverna tagit fram så fort alla grupper hållit sina presentationer.

Läraren och eleverna berättar emellertid att de inte, utöver de omröstningar som tidigare nämnts, inom ramen för undervisningen för samhällskunskap 1b praktiskt övat sig i olika mötesformer, röstningsformer eller majoritetsprinciper. I samband med Skolinspektionens observationer förekom inte några av dessa inslag i undervisningen.

Eleverna uppger att läraren på många olika sätt ger dem inflytande över undervisningen, till exempel över om de ska ha hemprov eller ej. En pojke berättar vid intervjun att han fått lärarens gehör för att de ska få debattera med varandra med de partier de tagit fram. Flickorna säger att läraren bland annat ger dem inflytande över om de ska ha genomgång eller inte samt att de upplever att de har ett bra samarbete med läraren. Läraren uppger att eleverna bland annat har givits inflytande över examinationsformer, men att inflytandet över undervisningen kommer att öka när de kommer till årskurs 2.

Bedömning av fråga 2 och 3: I vilken utsträckning arbetar rektor och lärare för att ge alla elever goda förutsättningar att utveckla demokratiska förmågor, samt för att möta pojkar och flickors olika förutsättningar kopplade till demokratiska förmågor inom undervisningen i Samhällskunskap 1a1/1b?

Skolinspektionen bedömer att rektorn och läraren i hög utsträckning samverkar inom ramen för det systematiska kvalitetsarbetet för att skapa goda förutsättningar för alla elever att utveckla demokratiska förmågor. Rektorn skapar i hög utsträckning goda förutsättningar för demokratiuppdraget genom att tillföra tillräckliga resurser och ge lärarna möjligheter till kompetensutveckling relevant för genomförandet av demokratiuppdraget. Skolinspektionen bedömer vidare att läraren i hög utsträckning känner till och beaktar elevernas bakgrund och tänkbara behov vid planering av undervisningen. Läraren utgår även i hög utsträckning från den enskilda elevens behov, förkunskaper och förutsättningar vid genomförande av undervisningen.

Skolinspektionens intervjuer, observationer och skriftligt underlag från skolan visar att rektorn och den ansvariga läraren samverkar med varandra inom ramen för det systematiska kvalitetsarbetet. Samverkan sker främst inom ramen för kursen Samhällsvetenskap 1b och på ett skolövergripande plan. Rektorn och läraren berättar om en rad frågor där de samverkar och som har bäring på demokratiuppdraget, till exempel genomförandet av skolvalet och deltagandet i projektet EU-direkt. Rektorn berättar även att de tillsammans med Länsstyrelsen drivit ett projekt som handlar om hedersförtryck där eleverna har deltagit. Rektorn uppger vid intervjun att demokratiuppdraget bland annat följs upp genom elevenkäter, varpå vissa frågor kan kopplas till uppdraget, men även genom att rektorn gör lektionsbesök och har kontinuerliga möten med lärarna. Läraren berättar att demokratiuppdraget ingår i skolans värdegrundsarbete. Läraren berättar vidare att deras arbetslag arbetar med demokratifrågorna och att de har tankar kring hur de ska utveckla progressionen inom undervisningen av dessa. Läraren anser att rektorn skapar goda förutsättningar för genomförandet av demokratiuppdraget bland annat genom att hon ger dem möjlighet till kompetensutveckling och att de får delta i olika projekt, till exempel har läraren besökt EU-parlamentet inom ramen för EU-direkt. Rektorn berättar att lärarna som undervisar i kursen samhällskunskap 1b har 87 timmar avsatta för undervisning. Rektorn säger att det inte avsätts några timmar specifikt för demokratiuppdraget, utan att det är upp till den undervisande läraren att prioritera tid till demokratiuppdraget inom den tid som avsatts för kursen. Rektorn berättar vidare att de undervisande lärarna däremot får stöd om de till exempel skulle ha en elev i behov av mer stöttning. Rektorn uppger att hon fattat ett antal strategiska beslut med bäring på demokratiuppdraget, till exempel kring det EU-projekt som nämns ovan.

Rektorn berättar att hon känner till och beaktar elevernas bakgrund. Rektorn berättar vidare att det finns en uppdelning på skolan där fler flickor går de högskoleförberedande

programmen och fler pojkar de yrkesförberedande. Rektorn uppger att skolans elever har en homogen socioekonomisk bakgrund och att 60 procent av eleverna kommer från en annan kommun. Rektorn berättar vidare att skolan under de senaste året växt snabbt och att de tagit emot många nyanlända elever vilket inneburit att de arbetat mycket med dessa frågor.

Även läraren berättar att han känner till och beaktar elevernas olika bakgrund och behov vid planering och genomförande av undervisningen. Läraren berättar vidare att han gör detta genom att ständigt arbeta med att identifiera vilka elever som behöver stöd och genom att variera undervisningen så att den ska passa alla elever, till exempel när det kommer till att några elever föredrar att lyssna till en genomgång medan andra hellre vill läsa en text.

Eleverna berättar vid sina intervjuer att läraren behandlar alla elever rättvist och ställer höga krav på dem utifrån deras individuella förutsättningar. Vid de två lektionstillfällen Skolinspektionen observerade bestod klassen av en majoritet av flickor, vilket även bekräftas av det skriftliga underlag som skolan lämnat in. De elevgrupper som presenterade sina partier bestod, förutom en pojke, uteslutande av flickor. I de grupparbeten som följde på presentationerna ägnade läraren emellertid merparten av tiden att diskutera med en grupp endast bestående av pojkar. Flickorna berättar däremot vid intervjun att läraren fördelar ordet i deras diskussioner på ett rättvist sätt och pojkarna uppger vid intervjun att de upplever sig rättvist behandlade med avseende på kön av läraren. En pojke berättar att de är få pojkar i klassen, men att de tar mycket plats. Läraren berättar att frågor om feminism och sexism ibland kan bli kontroversiella när de har diskussioner.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den 28 december 2018 redovisa till Skolinspektionen vilka åtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena.

Redogörelsen skickas via e-post, till skolinspektionen.umea@skolinspektionen.se, eller per post till, Skolinspektionen, Box 3177, 903 04 Umeå. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 400-2017:7324) i de handlingar som sänds in.

På Skolinspektionens vägnar

2018-06-28

2018-06-28

X Elisabeth Ahlgren

X Robert Östberg

Signerat av: Elisabeth Ahlgren

Signerat av: Robert Östberg

Enhetschef

Föredragande

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida:

www.skolinspektionen.se/demokrati

Bilaga: Författningsstöd

Rättslig reglering mm

Ett av gymnasieskolans viktiga uppdrag är att förmedla och förankra respekt för de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på. Utbildningen ska därför utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna såsom människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet och solidaritet mellan människor. I utbildningen ska hänsyn tas till elevernas olika behov. Eleverna ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. En strävan ska vara att uppväga skillnader i elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen. Utbildningen syftar också till att främja elevernas allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarskännande individer och medborgare. (Skollagen 2010:800: 1 kap. 4-5 §§). Gymnasieskolan ska aktivt och medvetet påverka och stimulera eleverna att omfatta vårt samhälles gemensamma värderingar och låta dessa komma till uttryck i praktisk vardaglig handling. Eleverna ska också ges kunskaper och förutsättningar för att kunna delta i demokratiska beslutsprocesser i samhälls- och arbetsliv (Skolverket 2011: 11f). Läroplanen slår fast att det inte är tillräckligt att i undervisningen förmedla kunskap om grundläggande demokratiska värden – undervisningen måste också bedrivas i demokratiska arbetsformer och utveckla elevernas förmåga och vilja att ta personligt ansvar och aktivt delta i samhällslivet (Skolverket 2011: 6).

Utbildningen i gymnasieskolan ska vara likvärdig och samtidigt anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. En likvärdig utbildning innebär inte att undervisningen ska utformas på samma sätt överallt eller att skolans resurser ska fördelas lika. Hänsyn ska tas till elevernas olika förutsättningar, behov och kunskapsnivå. Särskild uppmärksamhet ska ägnas åt de elever som av olika anledningar har svårigheter att nå målen för utbildningen. Därför kan undervisningen aldrig utformas lika för alla. Skolan ska aktivt och medvetet främja kvinnors och mäns lika rätt och möjligheter (Skolverket 2011:6).

Skollagens krav på systematiskt kvalitetsarbete innebär att huvudmän och skolenheter systematiskt och kontinuerligt ska följa upp verksamheten, analysera resultaten i förhållande till de nationella målen och utifrån det planera och utveckla utbildningen. Verksamhetens resultat behöver dessutom följas upp, analyseras och bedömas i förhållande till vad vetenskap och beprövad erfarenhet lyfter fram som betydelsefullt i genomförandet. Även vid planering och prioritering av utvecklingsinsatser är det viktigt att ta hänsyn till aktuell forskning. (Skolverket 2012:11). I en rad studier är sambanden mellan individfaktorer som social bakgrund, kön och etnicitet och utbildningsresultat väl belagda. Detta gäller framför allt hur olika aspekter av elevernas sociala bakgrund (föräldrarnas utbildningsnivå, kulturella kapital, etc) påverkar deras skolresultat. Även i den internationella forskningen är socioekonomisk status (familjens inkomst, yrke och utbildning) kopplat till elevernas resultat (Skolverket 2009:31).

Av skollagen framgår att rektorn ska leda och samordna det pedagogiska arbetet och ha ett särskilt ansvar för att utbildningen utvecklas. Rektorn ska också besluta om sin enhets inre organisation och fatta sådana beslut som det av skollagen och andra författningar framgår att rektorn ska fatta. Det handlar bland annat om ansvaret för den övergripande organisationen av det pedagogiska arbetet och skolans kontakter med arbetslivet och det omgivande samhället (Skolverket 2013a:5). Det är viktigt att rektorn följer upp hur arbetssätt och metoder i undervisningen påverkar elevers lärande och utveckling. Utgångspunkten är de nationella mål och de områden som man har beslutat att fokusera i utvecklingsarbetet. Rektorn bör se till att verksamheten genomförs utifrån den gjorda planeringen (Skolverket 2012:28f).

I läroplanen betonas förståelse och medmänsklighet och att främlingsfientlighet och intolerans måste bemötas med kunskap, öppen diskussion och aktiva insatser. Alla som verkar i skolan ska alltid hävda de grundläggande värden som anges i skollag och läroplan och klart ta avstånd från det som strider däremot. Samtidigt ska skolan sträva efter saklighet och allsidighet och vara öppen för skilda uppfattningar och uppmuntra att de förs fram (Skolverket 2011: 5f). Här finns en spänning mellan att å ena sidan stimulera elevers åsiktsyttrande samtidigt som eleverna ska påverkas att omfatta vissa värden. Centralt blir här de riktlinjer som läroplanen anger för lärarnas ansvar där läraren ska klargöra det svenska samhällets grundläggande demokratiska värden och de mänskliga rättigheterna och tillsammans med eleverna diskutera konflikter som kan uppstå mellan dessa värden och rättigheter och faktiska händelser. Lärarna ska därtill öppet redovisa och tillsammans med eleverna analysera olika värderingar, uppfattningar och problemställningar samt konsekvenserna av detta (Skolverket 2011: 12).

Sammanfattningsvis kan skolans demokratiska uppdrag utifrån läroplanens inledande kapitel kopplas till tre olika aspekter – *grundläggande demokratiska värderingar* (ex. jämställdhet och solidaritet), *medborgerliga förmågor* (ex. kritisk reflektion, kommunikation, konflikthantering och demokratiskt beslutsfattande) och *teoretiska kunskaper om politik och samhälle* (Skolverket 2011, Ekman & Pilo 2012), varav denna granskning fokuserar på förmågorna. Annorlunda uttryckt består skolans demokratiska uppdrag i att dels förmedla kunskaper om samhället och demokratin på system- och institutionsnivå, och dels färdigheter i att tillämpa ett demokratiskt förhållningssätt för att kunna delta i samhällslivet (Långström & Virta 2016: 35 och 57).

Skolans demokratiuppdrag är ett övergripande arbete som ska genomsyra hela skolans verksamhet och ingår i flera ämnen (Skolverket 2013: 5; Långström & Virta 35). Samtidigt har samhällskunskapsämnet i flera hänseenden en särställning när det gäller att förmedla och förankra dessa demokratiska kunskaper och färdigheter (Skolverket 2010: 44, Ekman & Pilo 2012: 59; Långström & Virta 2016: 23 och 35). Ämnesplanen anger att undervisningen i samhällskunskap i gymnasieskolan syftar till att ge eleverna möjlighet att utveckla kunskaper om makt, demokrati, jämställdhet och de mänskliga rättigheterna. Dessutom ska undervisningen bidra till att skapa förutsättningar för ett aktivt deltagande i samhällslivet. Fokus ligger på såväl förmedling av teoretiska kunskaper om demokratiska förhållningssätt och mänskliga rättigheter som utveckling av förmågor kopplade till att analysera samhällsfrågor och uttrycka sina kunskaper och uppfattningar (Skolverket 2011: 143ff). Samhällskunskapsämnet utgör således en central del skolans i demokratiska uppdrag (Långström & Virta 2016: 23).

Mot denna bakgrund avgränsas granskningen av gymnasieskolans demokratiuppdrag mot just hur detta uppdrag förvaltas och gestaltas inom ämnet Samhällskunskap. För att möjliggöra jämförelser mellan yrkes- och högskoleförberedande program riktas granskningen specifikt mot den gymnasiegemensamma kursen Samhällskunskap 1a1/1b.

Referenser

- Ekman, Joakim & Pilo, Lina (2012) *Skolan, demokratin och de unga medborgarna*. Stockholm: Liber.
- Långström, Sture & Virta, Arja (2016) *Samhällskunskapsdidaktik. Utbildning i demokrati och samhällsvetenskapligt tänkande*, 2:a uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Skolverket (2009) *Vad påverkar resultaten i svensk grundskola? Kunskapsöversikt om betydelsen av olika faktorer*.

Skolverket (2010) *Morgondagens medborgare*. Stockholm: Skolverket.

Skolverket (2011) *Läroplan, examensmål och gymnasiegemensamma ämnen för gymnasieskolan*. Stockholm: Skolverket.

Skolverket (2012) *Systematiskt kvalitetsarbete – för skolväsendet*. Stockholm: Skolverket.

Skolverket (2013) *Förskolans och skolans värdegrund*. Stockholm: Skolverket.

Skolverket (2013a) *Juridisk vägledning. Mer om ...Förskolechefen och rektorn*. Stockholm: Skolverket.